

Klima- og miljødepartementet.
Postboks 8013 Dep.
0030 Oslo

Oslo 1.12.16

Høring Grønn konkurransekraft

Hvordan omskape Norge til et lavutslippssamfunn samtidig som nye verdier og nye arbeidsplasser skapes er spørsmål midt i Naturviternes kjerneområde, vi roser derfor regjeringens initiativ.

Meldingen har også blitt svært god. På enkelte punkter kan noen betegne den som offensiv, men realitetene tilsier da også at vi ikke har noe valg. Skal Norge innfri sine forpliktelser må vi starte umiddelbart. Det er derfor svært positivt at meldingen har flere konkrete innspill som kan implementeres raskt. Omstillingen vil kreve noe av oss som samfunn, til gjengjeld vil vi bidra til en dugnad som etterslekten vil se var helt nødvendig. Oppsummert finner Naturviterne meldingen meget god og vi støtter utvalgets utsagn: Arbeidet med det grønne skiftet må akselereres.

Meldingens første del, prinsipper for politikkutforming, som er konsentrert rundt skatte- og avgiftssystemet har mange generelle anbefalinger. Vi er selvfølgelig enige i at også grønne næringer må være basert på lønnsomhet, men vi tillater oss å minne om støtteordningene i petroleumssektoren og ser at gode støtteordninger vil være en nødvendig forutsetning for mange bioøkonomiselskaper hvis de skal få fotfeste i markedet. Varigheten av støtteordningene kan variere, men oljenæringen nyter altså fremdeles godt av rekke særvilkår nesten 50 år etter de første funnene.

Andre del om tverrgående anbefalinger omhandler forskning og utdanning. Naturviterne finner kapittelet positivt og ikke minst støtter vi anbefalingen om å vri forskningsrådets programmer fra fossilt til grønt. I likhet med utvalget er vi opptatt av utdanningsinstitusjonenes rolle i det grønne skiftet. Dette vil vi komme tilbake til i vårt arbeid med bioøkonomistrategien, men kan kort si at universiteter og høyskoler må tilby utdanninger som vi trenger i det grønne skiftet. Samarbeid mellom næringsliv og UH-sektoren må også utvikles videre.

For å få en bærekraftig bioøkonomi er økonomisk forutsigbarhet en forutsetning. Vi vet at mangelen på risikokapital er et stadig tilbakevendende tema når vi snakker med gründere. Vi ønsker at Innovasjon Norge skal få videre rammer, at såkornfond benyttes bredt og ikke minst er vi spente på resultatene fra Fornybar AS. I likhet med utvalget håper vi at dette er en etablering som vil bidra til langsiktighet og stimulere til private investeringer.

Vi vil i det følgende ta for oss sektorvise områder som berører Naturviternes interessefelt.

Landbruk og matindustri

Naturviterne har lenge fokusert på betydningen av god dyrka jord og at matjorda må vernes. Stadig færre bønder skal sørge for at vår selvforsyningsgrad opprettholdes og helst økes. Ikke minst bør avhengighet av importert soya reduseres. Jordbruket er en næring som absolutt kan bli grønnere, men samtidig er det slik at matproduksjon ikke kan foregå uten utslipp. Jordbruket sto for åtte prosent av norske klimagassutslipp i 2014, hvor mye av dette var det vi kan kalle indirekte utslipp blant annet fra transport. Vi opplever at jordbruket tar utfordringene på alvor og at klimasmart mat

står høyt på agendaen, blant annet i samarbeid med Cicero. Matindustrien sysselsetter et svært høyt antall mennesker og vil utvikle sin posisjon som en av Norges økonomisk viktigste næringer fremover. Det er derfor svært viktig at næringen blir så grønn som mulig og at den får rammevilkår tilpasset den helt spesielle betydningen sektoren har.

Veikartet på området virker svært fornuftig, Naturviterne vil fremheve forskningsdelen. Ressurser til forskning og utvikling vil være helt essensielt hvis vi skal dyrke mer mat samtidig som utslippene skal reduseres betraktelig, det bør også forskes mer på utnyttelse av restråstoff. Det vil være mye å hente på å redusere avfallsmengden og i stedet utnytte avfall til å bli nye produkter. Dette er for øvrig en sektor hvor et tettere samarbeid mellom forskning og næringsliv vil være fruktbart, slik at forskning blir mer nærings- og samfunnsrelevant. Vi håper myndighetene oppretter og videreutvikler ordninger som gir norsk næringsliv incitament til å støtte og samarbeide med forskningsmiljøene.

Vi vil også poengtere at norsk jordbruk i dag er klimavennlig sammenlignet med de fleste andre land og ikke minst er det viktig at vi bør dyrke så mye som mulig av vår egen mat for å minimalisere utslipp fra transportsektoren. En høy selvforsyningsgrad er selvfølgelig også viktig sett med beredskapsøyne.

Transport

Transport er en nødvendighet for verdiskaping. Samtidig bidrar sektoren med 44 prosent av de ikke-kvotepliktige utslippene. For å få ned utslippene fra sektoren er det avgjørende at vi begynner å tenke nytt når det gjelder arealplanlegging. Det er mange gode intensjoner og fine ord, men når det kommer til praktisk politikk ser vi at realpolitikken ofte trumfer kloke valg. Plassering av offentlige bygg må være gjennomtenkte på en helt annen måte i dag. Vi har skrekkeksempeler på lokalisering av for eksempel sykehus, politistasjoner og skoler. Vi ser også at kommuner fremdeles legger ut store bilbaserte boligfelt. Tall fra TØI viser at tilbakelagt distanse ikke skal være veldig mange meter før bilen foretrekkes. Dette er en realitet som må hensyntas når nye boligfelt stikkes ut. Bygging må skje i nærheten av kollektivknutepunkter samtidig som matjord må vernes. I byene våre må det tilrettelegges slik at det er enkelt å leve uten bil samtidig som kulturminner og grøntarealer hegnes om. Å tilrettelegge for gange og sykkel vil sannsynligvis også være positivt for økt handel og verdiskaping i bykjernene.

Rapporten viser stor tiltro til at teknologien skal hjelpe oss med å redusere utslippene fra transportsektoren. Det har vi også, men tror vi må være så realistiske at vi innser at dette blir for lite for sent. Det er derfor viktig å også bidra til et mindshift slik at privatbilismen rundt de store byene begrenses mest mulig. Dette vil slå heldig ut for nyttetransport som slipper å stå timer i kø, noe som er negativt sett utfra både miljø og samfunns- og bedriftsøkonomiske perspektiver.

Veipricing, som foreslått i rapporten, kan bøte på mye av dette, men man må da tørre å ta satser som virkelig bidrar til at privatbilen blir stående. Vi er usikre på om det er politisk vilje til å innkreve en avgift som gir markant redusert trafikkmengde.

Videre bør det satses langt mer på jernbane enn hva tilfellet er i dag og ikke minst må det prioriteres å få gods over på bane.

Rapporten er flere steder inne på fordelene med større kommuner og fylker, dette nevnes også i avsnittet om transport. Naturviterne er ikke negative til større forvaltningsenheter, men vi vil ikke utelukke at større enheter, digitalisering og forenkling til tross, vil føre til økt transportbehov. Svært

mange i områder som har et svært begrenset transporttilbud vil blant annet få betydelig lengre reise hjem/jobb. Dog får vi håpe at fordelene som utvilsomt ligger i større enheter kan bidra til bedre samordning, blant annet når det gjelder kollektivtilbud og arealplanlegging, at dette totalt sett får positivt utfall sett med klimaøyne.

Biodrivstoff

Naturviterne er naturligvis positive til avkarbonisering av transportsektoren, og vi er positive til økt bruk av biodrivstoff, ikke minst vil dette være positivt for verdiskapingen i skogen, men vil påpeke betydningen av at biodrivstoff må være bærekraftig.

Petroleumssektoren

I en ellers fremtidsrettet og svært god rapport er det noe spesielt å lese veikartet for norsk sokkel. Her ser det ut som om man forventer business as usual frem mot 2050, dog med noe reduserte utslipp.

Rapportens tekst er heldigvis mer realitetsorientert. Som rapporten helt riktig påpeker vil etterspørselen falle i årene fremover. I tillegg viser oljeanalytikernes prognoser at vi må forvente lav oljepris i overskuelig fremtid. Det betyr at et høykostnadsland som Norge, hvor det i tillegg er dyrt å utvinne oljen, fort vil tape i konkurranse om å dekke den etterspørselen om vil være etter olje. Alt vi gjør må derfor baseres på at dette er en næring som må erstattes som vår største næring i løpet av perioden frem mot 2050. Dagens petroleumsskatteregime vil vi nærmest betrakte som en anakronisme og er vi helt på linje med følgende uttalelse fra Grønn skattekommisjon «skatteutgifter og skattesanksjoner ved petroleumsvirksomheten bør fjernes for å unngå at samfunnsøkonomiske ulønnsomme investeringer gjennomføres og sikre at den negative miljøpåvirkningen av oljeutvinningen på norsk sokkel ikke blir større enn nødvendig».

Vi stiller oss bak utvalgets anbefalinger på området.

Skog

Naturviterne ønsker en levedyktig og bærekraftig skognæring. I de senere årene har vi sett flere hus i massivtre og vi håper at det blir lagt til rette for at tre kan erstatte utslippsintensive byggematerialer også i tiden fremover. Ellers så nevner rapporten bedrifter vi i Naturviterne har vært opptatt av lenge som Borregaard og Foods of Norway. Vi har tatt opp i våre innspill til statsbudsjettet at Norge sakker akterut på forskningsinfrastruktur. Foods of Norway har bygd opp et fantastisk miljø, men skal de klare å fortsette fremgangen og innovasjonstankegangen må de få forskningsfasiliteter som står i stil med behovet. Vi understreker at utdatert infrastruktur ikke er et særegent problem for miljøene rundt NMBU, men et problem de deler med de fleste øvrige norske forsknings- og universitetsmiljøer.

Naturviterne er som nevnt tidligere i høringsvaret positive til biodrivstoff gitt at dette ikke blir fremstilt av materialer som bør brukes lenger opp i «næringskjeden». Enkelt sagt bør biodrivstoff ikke komme fra mat- eller produkter som fortrenger matproduksjon, og kilden bør heller ikke være råvarer som kan brukes til biomaterialer og biokjemikalier som bidrar mer til verdiskapingen enn hva biodrivstoff gjør. Det forskes i dag på å bruke alger som kilde til biodrivstoff. Med det fokuset som er på bioøkonomi i dag, antar vi at dette er en type forskning som vil prioriteres fremover. Etterspørsel etter biodrivstoff bør dekkes av innenlands produksjon og ikke av det som i dag er hovedkilden, importerte biprodukter av palmeolje.

Naturviterne stiller seg bak utvalgets anbefalinger, men tillater seg å minne om skogens betydning for det biologiske mangfoldet.

Marine næringer

Næringen har alle muligheter til å bli vår viktigste næring. Per i dag strever havbruket med flere miljøutfordringer. Vi håper på en havbruksnæring som selv tar ansvar, men som også blir støttet – og stilt krav til fra myndighetshold. En av måtene å gjøre dette på er som utvalget også er inne på ved å øke forskningsinnsatsen på området. Med god naturviterkunnskap kan forhåpentligvis mange av problemene havbruksnæringen har i dag elimineres.

Offentlige anskaffelser

Rapporten er flere ganger innom det offentlige ansvar som innkjøper. Dette er et tema som Naturviterne har tatt opp tidligere og hvor vi tror at det er mulig å oppnå gode resultater med liten innsats.

Det offentlige må være sin rolle som innkjøper bevisst og tilpasse regelverket. Signalene som kom i budsjettet er således positive nyheter. Samtidig må det sørges for at mulighetene som ligger i dagens regelverk utnyttes til å øke etterspørselen etter nye miljøvennlige løsninger.

Vebjørn Knarrum /s/
forbundsleder
Naturviterne